

A TEJPÓTLÓ TÁPSZEREK SZEREPE AZ EMÉSZTŐSZERVI BETEGSÉGEK MEGELŐZÉSÉBEN*

TÓTH BÉLA

az állatorvostudományok kandidátusa

Phylaxia Állami Oltóanyagtermelő Intézet, Budapest

Az utóbbi tíz év alatt a fejlett szarvasmarhatenyésztéssel rendelkező országokban a tejpótló szerek használata általánosan elterjedt. Pl. Hollandiában 1966-ban 2 millió borjú felneveléséhez elegendő *borjútápszert* állítottak elő. A tejpótlók általában sovány tejporból, a vaj-zsírnál olcsóbb zsíradékokból, vitaminokból és bakteriosztatikus anyagokból állnak. Felhasználásukkal a borjúnevelés úgy történik, hogy a borjú 7–10 napig az anyja főcstejét kapja, azután kizárólag tejpótló szeren — amennyiben a készítmény ún. teljesértékű tejpótló — vagy pedig fölözött tejben oldott tejpótló szeren nevelik. Hazánkban a tejpótlókat széleskörben 1965 óta használjuk, amióta az itthoni gyártás megindult.

Az első készítményről, a *TBK-40-ről* (tejpótló borjútápszer koncentrátum, 40% zsírtartalommal) már két éves tapasztalattal rendelkezünk a gyakorlatból.

1966 vége óta került forgalomba a *TZS-60* nevű, 60%-ban stabilizált zsírokból és hatóanyagokból álló *tejzsírpótló* poralakú tápszer, amelyet fölözött tejben feloldva kell itatni, továbbá a *LAKTIN* nevű kenőcsös alakú, zsírokat, emulgeátorokat és hatóanyagokat tartalmazó *tejzsírpótló borjútápszer*, melyet ugyancsak fölözött tejben feloldva használnak. E tápszereket csak az állami gazdaságokban és a termelőszövetkezetekben a nagyüzemi borjúnevelésben használják. Az alkalmazásukkal elért eredményeket röviden az alábbiakban ismertetem.

A *TBK-40* tejpótló tápszerrel 1965-ben a tsz.-ekben 26 000 borjút neveltek fel, ami az összes borjúsaporulatuk 10%-a.

Az 1 takarmányozási napra eső súlygyarapodás a 90 napos nevelési idő alatt átlagban 825 g volt. — 1966-ban 50 300 borjút neveltek fel *TBK-40*-el, 850 g-os napi súlygyarapodás mellett.

Az 1 kg súlygyarapodás takarmányozási költsége országos átlagban 30%-kal csökkent. A tejpótló szerek használatának bevezetése óta számottevően csökkent a borjúneveléshez felhasznált teljes tej mennyisége.

A tsz.-ekre vonatkozó statisztikai adatok szerint 1 borjú itatásához

* Hozzászólás az MTA közgyűlési rendezvényeiből. 1967. május 3.

1964-ben 464 liter teljes tejet,
 1965-ben 336 liter teljes tejet,
 1966-ban 275 liter teljes tejet használtak fel.

E 3 év borjúelhullási adatait összehasonlítva az alábbi számadatokat kapjuk:

1964-ben borjú elhullás tsz.-ekben 19 259, a borjúszaporulat 7,5%-a
 1965-ben borjú elhullás tsz.-ekben 24 439, a borjúszaporulat 9,4%-a
 1966-ban borjú elhullás tsz.-ekben 18 347, a borjúszaporulat 6,9%-a

Az 1965-ös emelkedés a száj- és körömfájás járvány miatt jelentkezett. 1966-ra az elhullások száma már határozott csökkenést mutatott.

A tejpótló tápszereknek a borjak egészségi állapotára gyakorolt hatását az alábbiakkal jellemezhetjük:

A TBK-40, ill. az ehhez felhasznált sovány tejpor — a rendszeres bakteriológiai ellenőrző vizsgálatok tanúsága szerint — rendkívül baktériumszegény, kórokozó csírákat, salmonellákat, *E. colit* nem tartalmaz. Ez a baktériumszegénység, továbbá a tápszerben levő furazolidon és oxitetraciklin bakteriosztatikus hatása következtében a *diétás hibákra visszavezethető hasmenéses megbetegedések száma a borjú állományokban lényegesen csökkent*. Két állami gazdaságban és 8 TSZ-ben gyűjtött adataink szerint a hasmenéses megbetegedések, elhullások és kényszervágások száma a korábbiaknak 1/4-ére csökkent. Ez a hatás részben arra is visszavezethető, hogy a tejpótló tápszerekből a borjú állandóan optimális vitaminellátásban részesül, ami természetes tejtáplálás alkalmával, különösen kora tavasszal, amikor az ellések zöme lezajlik, általában alacsony szokott lenni. A tejpótló magas fehérje és energiatartalma a borjak jó fejlődését és ellenállóképességének magas színvonalon tartását biztosítja.

A diétás hibák kiküszöbölését az általános hygiénias viszonyok megjavulása is magával hozta. A tejpótló szerek ugyanis még nem szerezhetők be korlátlanul, hanem csak az a tsz. kaphat, amelynek az Országos Állattenyésztési Felügyelőség kiutalja. Viszont csak olyan tsz.-nek juttatnak tejport, ahol az általános hygienés és munkafegyelmi viszonyokat megfelelőnek találják.

A teljesértékű tejpótló borjútápszer a borjak *gümőkór- és brucellózismentes nevelésében* is hasznosnak bizonyult. Ezen megállapításunkat az alábbiakra alapozzuk: Intézetünkben megvizsgáltunk a gümőkór kórokozójával való fertőzöttség szempontjából 15 tejport, illetőleg regenerált tejpor mintát, de ilyen baktériumot tengeri malac oltással sem tudtunk belőlük kimutatni. Alátámasztja a TBK-40 tápszer *mycobacteriumoktól való mentességét* 2 nagy szarvasmarhaállománnyal rendelkező állami gazdaság tapasztalata is. Mindkét gazdaság már 2 éve használ TBK-40-et és sovány tejport a borjúneveléshez. Az egyik gazdaságban eddig valamennyi borjú gümőkórra negatívnak bizonyult, a másikon pedig a felnevelt 600 borjúból 18 reagált.

A *malac-nevelésben* kétféle tejpótló kerül előállításra. Az egyiket tejként itatják a malaccal és már születésétől kezdve alkalmazható az anyjukvesztett

malacok felnevelésére. Ez az ún. prae-starter koca tejpótló a nagyüzemi gyakorlatban nem terjedt el, mert használata esetén olyan sokszor kell az edényzetet tisztogatni és a higiéniára annyira kell ügyelni, hogy az a nagyüzemekben gazdaságosan nem oldható meg.

Széles körben elterjedt viszont az üzemszerű malacnevelésben az a malactápszer, amely a néhány hetes malacok speciális emésztőfermentum készletével könnyen emészthető pelyhesített gabonamagvakból, értékes fehérjékből és hatóanyagokból áll, és amellyel 4 hetes kor körül el lehet választani a malacokat. Ezt a tápszert por, vagy apró granulumok alakjában szárazon adják az állatoknak.

Az utóbbi típusú malactápszer előállítását Intézetünk az elmúlt évben megkezdte. Egy állami gazdaságban és 3 termelőszövetkezetben 100 koca 947 malacán a tápszert az elmúlt évben kipróbálták. A malacok elválasztása 4—5 hetes korban történt. A gazdaságokban kontroll-almokat is hagytak, amelyekben a koca 8—9 hetes korig szoptatta a malacokat. A két malacsoport között az elhullások mértékében, és 10 hetes korra a súlygyarapodásban lényeges különbség nem volt.

Lényeges előnye a korai elválasztásnak, hogy a kocákon sokkal kisebb súlycsökkenés következik be. Átlagosan az említett 100 koca esetében a kontrollokkal összehasonlítva 15,7 kg-al kisebb súlycsökkenés volt a korán elválasztott kocákban. Előnye még ennek a módszernek az is, hogy a korán elválasztott kocák 1—2 hét múlva már búgtak. A 4—5 hetes korban történt elválasztást a malacok kevésbé sínylik meg, mint a későbbit és a tápszer egyenletesebb fejlődést biztosít, mint a szoptatás, ezért az alom kiegyenlítettebb lesz.

Összefoglalva megállapíthatjuk, hogy a tejpótlókkal a borjú- és malacnevelésben biztosíthatjuk a fiatal állatok gyors és egyenletes fejlődését, jó ellenállóképességét. Borjúnevelésben a diétás hibákra visszavezethető hasmenéses megbetegedések száma lényegesen csökken. A teljesértékű borjútápszer a borjak gümőkór és brucellózismentes felneveléséhez értékes segítséget nyújt. Ahhoz azonban, hogy a tejpótlók pozitív hatásai érvényesüljenek, a borjú- és malacnevelés általános higiéniai viszonyait megfelelő szinten kell tartanunk.